

SIVILOMBUDET

INDRE ØSTFOLD KOMMUNE FENGSELHELSETJENESTEN AVD TRØGSTAD
Postboks 34
1861 TRØGSTAD

Vår referanse
2023/5304

Deres referanse

Vår saksbehandler
Tonje Østvold Byhre

Dato
17.02.2025

Sivilombudets tilbakemelding på Indre Østfold kommunes oppfølging etter besøksrapport Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg 9.-11. april 2024

Vi viser til brev fra Indre Østfold kommune av 10. januar 2025 der kommunen orienterer om sin oppfølging av Sivilombudets anbefalinger gitt i rapport etter besøk til Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg 9.-11. april 2024.

Kommunen beskriver tiltak som er iverksatt og skal iverksettes, jf. anbefalingene i rapporten nummer 20-21 og nummer 23-32.

Vi går i det følgende gjennom svarene fra kommunen, og ber enkelte steder om nærmere informasjon om hvilke konkrete tiltak kommunen har eller er i gang med å iverksette for å ivareta de innsatte og deres rettigheter. Anbefalingene er nummerert jf. besøksrapporten:

Organisering og samarbeid i helseoppfølgingen

20. Fengselet, kommunen og sykehuset bør samarbeide om å iverksette helsefremmende tiltak for innsatte for å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser som følge av bemanningssituasjonen i fengselet.

Kommunen skriver at de sammen med fengselet og sykehuset har revidert samarbeidsavtalen mellom de tre partene, og at avtalen er klar for signering. Videre på lokalt nivå er det en avtale mellom fengselsledelse og lokal helseavdeling om å møtes fast to ganger i året, i tillegg til faste mandagsmøter og ved behov.

Vi ser dette som positive tiltak, samtidig som en revidert avtale og bedret møtestruktur både overordnet og på lokalt nivå ikke i seg selv svarer ut vår anbefaling. Vi savner en mer konkret beskrivelse av innholdet i avtalen og agenda for ledelsesmøtene jf. hvordan det vil kunne bidra til å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte.

Fengselets svarbrev (datert 15. januar 2025) til ombudet på denne anbefalingen er identisk med kommunens svar, samt at de vil ettersende en kopi av signert avtale.

Vi ber kommunen om en mer konkret beskrivelse av tiltak som kan bidra til å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte.

Kapasitet og kompetanse i helseoppfølgingen

21. Fengselet, kommunen og sykehuset bør sammen sikre at de innsatte får tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern.

Kommunen skriver at de legger til rette for at sykehuset har stedlige lokaler og at stedlig behandler inkluderes i fagmiljøet til kommunen. Videre står det at henvisningsrutiner utarbeides som en lokal avtale mellom kommunen og sykehuset.

Fengselets svarbrev til ombudet på denne anbefalingen er identisk med kommunens svar. Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at det er fengselets ansvar å ha egnete lokaler til de importerte helsetjenestene. Det er positivt at kommunens stedlige fagmiljø er inkluderende overfor sykehusets helsepersonell, og at det utarbeides en rutine for henvisning mellom kommune og sykehus. Samtidig savner vi en nærmere beskrivelse av denne rutinen jf. våre konkrete funn i besøksrapporten. Vi fant blant annet at kombinasjonen av manglende stedlig DPS-tjeneste, markant nedgang i antall henvisninger til DPS siste periode og underdimensjonert legetjeneste, parallelt med en anstrengt bemanningssituasjon i fengselet, medførte en risiko for at de innsatte ikke fikk tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern.

Vi ber om en nærmere beskrivelse av hvordan kommunen sikrer at de innsatte får tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern.

Helsekartlegging

23. Indre Østfold kommune bør sikre kartlegging og vurdering av helsebehov ved innkomst og senest innen 24 timer, også utenfor helseavdelingens åpningstider. Kartlegging og vurdering av selvmordsrisiko bør alltid gjøres ved innkomst.

Vi merker oss at kommunen i et personalmøte har gitt en påminnelse om å sikre kartlegging og vurdering av selvmordsrisiko i innkomstsamtalen, og samarbeider med legevakten for å utarbeide rutiner for å sikre kartlegging og vurdering av helsebehov innen 24 timer etter innsettelse gjennom helger og helligdager.

Vi ber om å få tilsendt de nye rutineene når de er ferdigstilt.

24. Indre Østfold kommune bør sikre kartlegging av rusproblematikk, inkludert målinger av vitale parameter.

Vi merker oss at kommunen legger til punkter om rusmengde og siste rusinntak i innkomstkartleggingen, og har gitt en påminnelse i personalmøte om å følge disse rutineene.

25. Indre Østfold kommune bør sikre at skader som kan tilsi vold eller maktbruk blir undersøkt og dokumentert, og bør ha et kamera tilgjengelig slik at skader kan dokumenteres med bilde i journal.

Vi merker oss at kommunen har kjøpt inn kamera.

Helseoppfølging av mindreårige og unge innsatte

26. Indre Østfold kommune bør iverksette tiltak for å sikre at mindreårige og unge innsatte får alders- og situasjonstilpasset informasjon og oppfølging.

Vi merker oss at kommunen organiserte en fagdag for sine ansatte i desember 2024 for å heve kompetansen om mindreårige og unge innsatte. Kommunen hadde invitert flere representanter fra Familiekontoret i kommunen, herunder helsestasjon, helsesykepleier og ungdomskontakt.

Kommunen skriver også at de har opprettet en prosjektstilling for helsesykepleier, for å utbedre oppfølgingen og informasjonen til gruppen innsatte 15-24 år.

Dette ser vi som svært positive tiltak. Både det å ha en fagdag om temaet, at kunnskapsformidlingen er et samarbeid mellom kommunens interne avdelinger, og at kommunen oppretter en prosjektstilling spesifikt for de mindreårige og unge innsatte, vil samlet sett klart komme de mindreårige og unge innsatte til gode. Det vil også kunne gi positiv overføringsverdi til arbeidet med voksne innsatte som på ulikt vis kan ha opplevd store problemer i barndom/ungdomstid, og/eller har kognitive problemer i nåtid.

Medisinhandling

27. Fengselet og kommunen bør sammen sikre systemer for forsvarlig medisinhandling, og særlig fengselet bør sikre etterlevelse av slike systemer.

Vi merker oss at kommunen og fengselet har samarbeidet om en rutine for fengselsbetjentenes utdeling av medisiner til de innsatte. Herunder at helseavdelingen holder medisinkurs for betjentene, at medisinskap skal være låst og betjentene skal ha en systemnøkkel på sitt nøkkelknippe, og at det skal være signatur ved utdeling og mottatt medisin. Dette ser vi er et tiltak som kan bidra til å sikre gjensidig forståelse og etterlevelse.

Fengselet la ved denne rutinen i sitt svarbrev til ombudet, og vi ber derfor ikke kommunen om å ettersende den.

Kontinuitet i helseoppfølgingen

28. Fengsel, kommunen og sykehus bør sammen sikre kontinuitet i helseoppfølgingen til de innsatte. Herunder bruke kommunens oversikt over avlyste/utsatte fremstillinger som fast tema i trepartssamarbeidet, samt sikre at tvangsmidler som håndjern ikke er til hinder for helseoppfølgingen.

Vi merker oss at fengsel og sykehus skriver at de benytter seg av kommunens oversikt over avlyste/utsatte fremstillinger, og at kommune og sykehus skriver at de er i dialog med fengselet om viktigheten av å gjennomføre fremstillinger til helseoppfølging utenfor fengselet.

Både fengsel, kommune og sykehus skriver identiske svar om at helsetjenestene kan komme med anbefalinger vedrørende håndjern, men det er fengselet som har det avgjørende vedtaket tatt ut fra en sikkerhetsvurdering. Vi merker oss samarbeidet mellom de tre partene, samtidig som vi undrer oss over at helsetjenestene ikke fremhever et tydelig pasient- og behandlingsforløpsperspektiv.

Vi minner om våre konkrete funn under besøket, eksempelvis at innsatte sa nei til fremstilling eller nektet å la seg undersøke på sykehus iført håndjern, fordi de opplevde det uverdigg og pinlig, og ikke ønsket at de «vanlige» pasientene/pårørende og ansatte på sykehuset skulle tenke at de var så farlige at håndjern og uniformerte vakter var nødvendig. Vi legger til grunn at helsetjenestene har selvstendig ansvar for å vurdere de helsemessige konsekvensene dersom fremstilling avlyses/utsettes eller undersøkelser på sykehus ikke blir gjennomført på grunn av tvangsmiddelbruk.

29. Indre Østfold kommune bør sikre at alle henvendelser fra innsatte til helseavdelingen får svar, og at begge deler journalføres i henhold til gjeldende rutine.

Vi merker oss at kommunen har gitt påminnelse om å følge denne rutinen opp på personalmøte, og at de nylig har fått tilgang til å skanne samtalelappene og svar på lappene inn i pasientjournal.

30. Indre Østfold kommune bør sikre bruk av tolk i samtaler med helsepersonell der innsatte har behov for det.

Vi merker oss at kommunen har gitt påminnelse om å følge denne rutinen opp på personalmøte. Vi minner samtidig om våre funn hvor det gikk alt fra tre dager til tolv måneder etter innsettelse før telefontolk ble brukt, samt et tilfelle hvor en medinnsatt ble brukt som tolk. Vi legger til grunn at kommunens rutine om bruk av tolk er tydelig på at det er profesjonelle tolker som brukes, og at det bestilles så snart som mulig ved/etter innsettelse og ved behov.

Helseoppfølging av isolerte innsatte

31. Indre Østfold kommune bør sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte, ved behov også utenfor vanlig arbeidstid, inkludert av de som er innlåst på cellen store deler av døgnet.

Kommunen skriver at de har rutiner for oppfølging av innsatte som er isolerte, og at de kan gi informasjon til legevakten om hvem som sitter isolert gjennom helger og helligdager. Videre skriver de at fengselet ved operativ leder kontakter legevakt dersom pasienten trenger tilsyn på ettermiddag/kveld på ukedager, og at fengselets aktivitetsteam lager ukeplaner på innsatte som forventes isolert/utelukket fra fellesskap over 72 timer.

Vi merker oss at den stedlige helseavdelingen i fengselet og legevakten har styrket samarbeidet om innsatte som er underlagt isolasjon, i tillegg til å sikre helsekartlegging ved

nyinnsettelse i helger og helligdager jf. anbefaling nummer 23. Dette er positive tiltak som vil kunne komme de innsatte til gode.

Vi savner imidlertid en nærmere beskrivelse av innholdet i rutinene som kommunen nevner jf. våre konkrete funn i besøksrapporten. Vi minner om at vi fant flere innsatte, både i full isolasjon fra retten og med vedtak om hel utelukkelse fra fengselet, som ikke fikk daglig tilsyn av helsepersonell og hvor helsetilstanden ble forverret underveis i isolasjonsperioden. Videre fant vi flere tilsynsnotater hvor det ikke fremkom konkret beskrivelse av helsetilstand, eventuelt hvorvidt isolasjonen kunne påvirke tilstanden, eventuelt begrunnelse for hvorfor det ikke var nødvendig med daglig tilsyn.

Vi ber om å få tilsendt rutinene som kommunen nevner, samt en tilbakemelding om hvordan kommunen konkret vil sikre at isolerte innsatte får tilsyn, også utenfor vanlig arbeidstid.

Innsatte som har spesielle oppfølgingsbehov

32. Fengselet og kommunen bør foreta løpende vurderinger av behovet for tilrettelegging for innsatte med omfattende helse- og omsorgsbehov for å sikre at tilretteleggingen er tilfredsstillende, og at fortsatt opphold i fengselet ikke er uforsvarlig eller uverdig.

Både kommunen og fengselet skriver at de i sitt samarbeid om innsatte med spesielle oppfølgingsbehov, skal utarbeide en plan som sikrer oppfølging og tiltak fra de ulike partene. Planen vil tydeliggjøre hva som er helse- og omsorgstjenester og hva som er praktisk bistand som kriminalomsorgen utfører.

Videre oppfølging

Samlet innebærer dette at vi ønsker mer utfyllende informasjon om kommunens oppfølging av anbefalingene **20, 21, 23 og 31**.

Frist for tilbakemelding til Sivilombudet er **torsdag 10. april 2025**.

Vi minner om at svaret skal utformes på en slik at det kan offentliggjøres. Dersom svarene inneholder opplysninger som ikke kan offentliggjøres må det opplyses om dette og sendes en sladdet versjon som kan offentliggjøres. Hjemmel for å unnta opplysningene må oppgis. Med mindre annet blir opplyst, vil det bli lagt til grunn at svarene kan offentliggjøres i sin helhet.

Har dere spørsmål eller behov for avklaringer ta kontakt med seniorrådgiver Tonje Østvold Byhre: tby@sivilombudet.no, tlf.: 411 050 94.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik

avdelingssjef

Tonje Østvold Byhre
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

INDRE ØSTFOLD FENGSEL AVDELING EIDSBORG
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
HELSEDIREKTORATET

Postboks 694

Postboks 8011 Dep

Postboks 220 Skøyen

4302 SANDNES

0030 OSLO

0213 OSLO